

VÆRD AT VIDE FORBYGGENDE SELVMONITORERING

Faglige input produceret af og for partnerne i Lev Vel, delprojekt Forebyggende selvmonitorering

**Ældre som brugere af
sociale og digitale
medier**

Forfatter:

Julie Bønnelycke, videnskabelig
assistent, Center For Sund
Aldring, Københavns Universitet,

17. oktober 2011

Nr. 10: Ældre som brugere af sociale og digitale medier

Hvordan bruger dagens ældre sociale og digitale medier, og hvad skal der til for at målrette udvikling af sociale og digitale medier til ældre? Det var temaet for et arrangement afholdt af Lev Vel, hvor de ældre brugere blev hørt, og nye ideer kom på bordet.

Lev Vel afholdt d. 30. august et arrangement om sociale og digitale medier for ældre, hvor virksomheder, kommuner, videninstitutioner og ældre brugere af sociale og digitale medier deltog for at udveksle inspiration og viden. Et ældre-panel berettede om deres brug af medier i dagligdagen, og videninstitutioner gav indsigter i viden om ældres medieadfærd nu og i fremtiden. Dagen bød også på en bureaukonkurrence om det bedste bud på et socialt medie for ældre.

"De ældre" som gruppe – kronologi eller fælles praksis?

Aske Juul Lassen, etnolog og ph.d. stipendiat ved Center For Sund Aldring på Københavns Universitet, gav et oplæg om ældres brug af sociale medier, og hvordan man kan foretage brugersegmentering af de ældre som en gruppe. Aske Juul Lassens ph.d. projekt udføres bl.a. i samarbejde med Lev Vel –

Foto: Aske Juul Lassen

Mødestedet, hvor han studerer, hvordan velfærdsteknologier bruges i praksis af aktive ældre på aktivitetscentre og i forskellige fællesskaber. Projektet baserer sig på feltarbejde i aktivitetscentre og andre mødesteder, og fokuserer på, hvordan teknologierne bruges udenfor hjemmet og i sociale sammenhænge.

Et afgørende spørgsmål er, hvordan man adresserer de ældre, når nye tiltag skal målrettes. De klassiske kategorier af ældre er typisk "den ensomme", "den syge", eller "den aktive ældre", fortæller Aske Juul Lassen. Spørgsmålet er, om de typiske opfattelser af ældre rent faktisk svarer til de ældres egne selvforståelse/r, og om 'den typiske ældre' rent faktisk eksisterer. I stedet kan man overveje, hvad der i det hele taget definerer en gruppe. Forudsætningen er et *in common*: at der findes en fællesnævner; en

fælles identitet(-markør) eller en fælles praksis. Med den store, og stadig voksende, andel af befolkningen, som ældre udgør, er der tale om en yderst forskelligartet gruppe, hvis eneste fællesnævner muligvis er den rent biologiske alder.

De brugersegmenteringer, der anvendes til ældre, relaterer ikke nødvendigvis til de ældres identiteter eller praksisser. Den amerikanske sociolog Sharon Kaufmann beskriver *the Ageless Self* (1986), som er et misforhold

Nr. 10: Ældre som brugere af sociale og digitale medier

mellem den kronologiske alder, og ens identitet: Kroppen kan opleve aldring, men selvet gør ikke nødvendigvis, og det opleves ikke nødvendigvis som meningsfuldt at beskrive sig selv som gammel: Identiteten er en kontinuerlig størrelse, på trods af de fysiske og sociale forandringer, som aldring medfører. Dette beskriver Aske Juul Lassen på baggrund af sit feltarbejde som "Aldring på en arms længde". De ældre opfatter ikke nødvendigvis sig selv som gamle, eller at det er alderen der definerer deres tilværelse. Adspurgt om, hvad de forstår ved alderdom, fortæller Aske, at flere af hans informanter nævner deres bedsteforældre, arvestykker, og aldringsstereotyper, men de forbinder ikke det "at være gammel" med egen tilstand. Desuden har forskellige ældre meget varierende forhold til brug af teknologi og sociale medier.

Ældres brug af sociale medier

Det bliver således også en udfordring at finde fællesnævnerne for ældres brug af sociale medier og teknologi, og vil man forsøge at analysere ældres forhold til disse, spiller de ældres livsforløb, relationer og erfaringer en væsentlig rolle. Noget af det, Aske Juul Lassen udpeger på baggrund af sit forsknings-

materiale er blandt andet, at det betyder meget hvornår man trak sig fra arbejdsmarkedet og hvad man arbejdede med, dvs. indenfor hvilke teknologier man har erhvervet kompetencer. Kontaktflade og aktivitetsniveau i hverdagen spiller også ind: Ofte er den fysisk aktive ældre også den socialt aktive ældre, og den der bruger den nyeste informationsteknologi. Mange teknologi-barrierer brydes, når man kan koble ny teknologi op på en eksisterende interesse; f.eks. kan en del ældre se en fordel i Facebook fordi de kan bruge det til slægtsforskning, eller fordi det muliggør at holde kontakt med venner, familie og børnebørn. Sidstnævnte er også ofte dem, der introducerer de ældre for nye sociale medier. Samtidigt kan det også være børnebørns ekstreme brug af samme sociale medier der virker afskrækkende, eller som får de ældre til at frygte, at medierne skal komme til at forurene sociale relationer. Aske Juul Lassen har oplevet forskellige ældres meget forskellige praksisser med sociale medier, der danner baggrund for en forsøgsvis udspaltning i tre slags teknologibrugere:

Den teknologiforskrækkede, der kan finde teknologien fremmed, og som frygter den skal komme til at forurene sociale relationer, og som ikke ønsker at bruge de nye former for

kommunikation. I stedet kan man foretrække mere lavteknologiske løsninger, der skal løse konkrete behov – for information, for kommunikation med familien, eller for underholdning, men som ikke kræver for meget ny læring, og som ikke ændrer for meget på den måde man mødes og er sammen. Dermed kan det sociale ses som noget der eksisterer uden for teknologien.

Den teknologikontrollerende, der kan finde, at ny teknologi kan være praktisk, hvis det kontrolleres, og holdes i små doser. Det skal helst ikke tage for meget plads, hverken fysisk og socialt. Det kan være nødvendigt at bruge teknologien til arbejde eller information, men det er ikke noget, der har høj prioritet i livet.

Den teknologiindsvøbte, der ofte og gerne bruger teknologien, som er inkorporeret som en naturlig del af dagligdagen. Vedkommende kan være nysgerrig efter at få ny viden om og gennem teknologien,

Ældrepanel: Teknologibrugende ældre

En række ældre af forskellig alder og erhvervsstatus, fra erhvervsaktiv til pensioneret, deltog i arrangementet, og berettede om deres brug af informations- og

Nr. 10: Ældre som brugere af sociale og digitale medier

kommunikationsteknologi i hverdagen. Alle beretningerne vidnede om en aktiv og kritisk brug af sociale medier og teknologier, både i professionelt og privat regi. De fire ældre udførte en række aktiviteter og interesser gennem diverse teknologier og medier i dagligdagen. Ikke overraskende bruges teknologien til mange forskellige formål; blandt andet nyheds- og informationssøgning, indkøb af rejser, bøger, billetter, orientering om vejr, søgning af opskrifter, billedredigering, mail, brug af Facebook eller andre sociale fora.

Fra de ældres side blev der stillet en række krav og ønsker med henblik på at gøre teknologi mere brugervenlig i fremtiden. Blandt andet blev der af en panel-deltager efterlyst, at 50+ brugerne selv begynder at stille større krav til kvalitet, og ikke lader sig nøjes med for langsomme forbindelser, vanskelig betjening og ulogiske brugerflader. Der blev sat kritisk lys på, at størstedelen af design af teknologien foretages af mennesker under 30 år. Dermed bliver det meste henvendt til de yngre, hvorimod ældre – mænd, kvinder, såvel som forskellige grupper i forskellige sociale situationer – har forskellige behov. De yngre bruger teknologi kritisk og finder nye løsninger hvis noget ikke er tilfredsstillende,

mens de ældre lader sig nøje med det, der findes til dem, lød udsagnet fra en deltager. Deltagerne ønskede ikke at bruge forsimplede eller 'gammeldags' teknologiløsninger (såsom telefonen) til at deltage i sociale fora, men efterlyste let tilgængeligt design af høj kvalitet til fremtidige løsninger.

Superbrugere og ressourcetsvage ældre

De ældre, der deltog i panelet, kan i høj grad betegnes som superbrugere af diverse teknologier og sociale medier: Alle var aktive, kritiske og opsøgende i deres teknologibrug. Michael Hjort Frederiksen fra Kommunikationscentret Hillerød

deltog også på dagen, og han kommenterer, at det dog også er væsentligt at opsøge de ressourcetsvage ældre, som i høj grad har meget at vinde ved at blive mere fortrolige med brug af sociale medier og kommunikationsteknologier. Netop her ligger en stor udfordring, fordi disse svage grupper ofte er vanskeligere at inddrage. Dels fordi vejen til at lære at betjene og blive fortrolig med disse teknologier er så meget længere, og dels fordi det kan være vanskeligere at finde forretningsmuligheder indenfor dette område, og dermed også at skaffe finansiering til projekter, der satser på ressourcetsvage. Det fortæller Michael Hjort Frederiksen på baggrund af sine egne erfaringer fra Kommunikationscentret Hillerød i

Nr. 10: Ældre som brugere af sociale og digitale medier

samarbejde med Birgitte-hjemmet i Hillerød Kommune. Her arbejder man med at forsøge at fokusere på netop de allersvageste, som kan lide under store kommunikationsvanskeligheder. Her kan der være meget at vinde ved at anvende teknologi til at lette kommunikation og behandling.

Ofte lægges fokus dog på at nå de ressourcestærke ældre, der allerede har kendskab til, og interesse i at bruge teknologi. Blandt andet gik nogle af dagens forslag fra bureaukonkurrencen på at lade de teknologivante ældre virke som mentorer for de mindre vante, således at man faciliterer en opbygning af netværk, hvor viden og teknologibrug bringes videre. Dermed kan superbrugerne lære fra sig til de mindre teknologisikre brugere. Mange af de ældre har ikke den intuitive tilgang til brug af teknologi, som ofte præger de yngres teknologibrug i dag, og de skal ofte have en introduktion til brug, før de har lyst til at forsøge sig på egen hånd, fortæller Heidi Jørgensen, fra Gladsaxe Bibliotekerne, som bl.a. afholder kurser for ældre i computerbrug. Derefter kan de ældre vurdere, om et givent medie eller forum er noget for dem, og det er der også

nogle der finder ud af, at det ikke er, fortæller hun. Men en introduktion giver mulighed for at finde ud af, om der eksisterer mulighed for at tale ind i eksisterende interesser, og et fravalg er også et valg. For, som dagens præsentationer viste; taler man ikke en i et eksisterende behov, interesse eller fællesskab, giver mediet ikke nødvendigvis mening for den ældre.

Kilder:

Kaufmann, Sharon (1986): The Ageless Self. Sources of Meaning in Late Life. New American Library.

Juul Lassen, Aske: Ph.d.projekt: Velfærdsteknologi i praksis – fællesskaber og aktiviteter. Kontakt: ajlas@hum.ku.dk Følg bl.a. arbejdet på <http://ceha.saxo.ku.dk/>

Juul Lassen, Aske: Ældres brug af sociale medier. Præsentation til Lev Vel Klubben 30/8-2011. Kommunikationscentret Hillerød <http://www.kc-hil.dk/>

Læs mere om Mødestedet og Lev Vels tidligere og kommende arrangementer på <http://lvvl.dk/>